

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

17. Quædam aliæ Quæstiones de opinionum delectu dissoluuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Cap. XVII.

Quaedam alie questiones de opinionum
delectu dissoluntur.

PRIMO queritur, An opinio probabilior existimetur, ita ut merito præferri debeat, eo quod sit Antiquorum sententia, & altera sit recentiorum, siue id sit inter Canonicos, siue Ciuilis iuris interpretes, siue Theologos. **Respondeo**, Quando reuera opiniones sunt pares, sæpe Antiquorum opinio, iuniorum sententiæ præfertur, non tamè lege, aut ratione efficaci compellimur ad eam semper anteferendam: nam vsu aliquando venit, ut recentior opinio firmiori, & meliori ratione confirmetur. **Sic exemplum**: Theologorum, & Pontificij iuris Doctorum veterum opinio fuit, debere nos in foro conscientie restituere lucrum partum ex ludo lege humana interdicto & damnato; at cõmunis est iuniorum Theologorum, & Canonicis iuris interpretum opinio, id lucrum in foro conscientie nõ esse restituendum: quæ opinio profecto amplectenda esse videtur ut probabilior atque solidior, eo sensu, quo dixi superius, cap. 12.

Secundò queritur, An quando Scholasticorum Theologorum communis opinio pugnat cõmuni veterum patrum sententiã, Patres sint Scholasticis Theologis præferendi. **Quod** ego sciam, nulla est cõmunis omnium Scholasticorum Theologorum opinio, quæ cõmuni omnium Patrum sententiæ repugnet. **Non** diffiteor tamen aliquorum patrum sententias cum cõmuni Scholasticorum opinione pugnare. **Exempli gratia**; quidam patres crediderunt, paruulos qui sine Baptismate discedunt, igne perpetuo cruciari: at constans est omnium Scholasticorum (vno dempto Gregorio Ariminensi) opinio, eos talem pœnam non peti. **Item** ex Patribus non pauci in ea fuere sententiã, ut dixerint Angelos esse corporeos; & tamen cõmunis Scholasticorum opinio tradit eos corporis esse, & materię experies. **Item** videntur sentire nonnulli patres, Augustinus lib. 1. de Baptismo contra Donatistas cap. 12. Ambrosius in c. 4. Epistolæ ad Ephes. ad finem, Chrysost. in hom. 62. in Matth. cap. 18. Hilarius in Matth. can. 18. ad finem, Theophylactus, & Euthymius in Matth. 18. & alij, quos citat Magister in 4. dist. 22. & Gratianus, de Pœnit. dist. 4. cap. constat. & c. Reuertar. c. Qui diuini; peccata semel à Deo dimissa ob sequens peccatũ redire, qui patres videtur esse Euangelica parabola permoti de eo seruo, à quo, quia confertur sui debitoris miserus nõ fuit, Dominus repetiuit omne debitum, quod ante dimiserat. **Sed vna est omnium Scholasticorum sententia**, peccata semel per pœnitentiam dimissa non reuertit ob sequens peccatum: quia sine pœnitentia sunt dona Dei, & quia Deus cum peccata per gratiam delet, simpliciter & absolute dimittit, nõ sub conditione: & quod semel est extinctum, non reuiuiscit. Nulla est repugnantia, quod Deus pœnam æternam peccato debitã sub conditione dimittat; nimirum si peccator in peccatum non recidat. **Sic enim** apud Romanos olim iure ciuili seruus manumittebatur, dummodo tamen domino non esset in futurum ingratus; alioqui in pristinam seruitutem recidebat. **Sic etiam** interdum aliquis excommunicationis vinculo soluitur ad certum tempus, ea conditione, ut il-

lo tempore transacto, in priorem excommunicationem relabatur. Eodem modo, reus maiestatis, iussu Regis vel Principis potest à crimine absolui, ita tamen, ut si crimen aliquod admisit, pœnas luat læsæ maiestatis. Potuisset igitur Deus sub conditione peccata dimittere, sed absolute & simpliciter ea condonat, pœnam æternam in temporalem commutando. **Item** Patres, Augustinus, Hieronymus, Prosper, Fulgentius, Gregorius, Beda, ut quidam arbitrantur, licet ego aliter sentiam, quod libro septimo explicabo; videntur docere, nihil boni, etiam quod ad mores spectat, posse naturæ suæ viribus liberum arbitrium, sine speciali & gratuito Dei munere: at cõmunis Scholasticorum sententia tradit, posse quidem præstare multa opera honesta, quamuis non ardua & difficilia, vel ad longum tempus. **Insuper** plerique Patrum senserunt, Iosephum B. Virginis Desparæ sponsum, ex alia vxore filios genuisse, qui in Euangelio fratres Domini vocantur, Epiphani. heresi. 78. Euseb. lib. 2. Ecclesiast. hist. ca. 1. Hilari. can. 1. in Matth. Ambros. Gal. 1. Theophylact. Matth. 23. & 27. Ioan. 19. Euthym. Matth. 12. & 27. & Ioan. 19. Oecume. Actuum. 2. Sed cõmuni est Scholasticorum cõsensu receptum, eum non nisi B. Virginem sponsum, & coniugem habuisse, S. Thom. Galat. 1. lectio. 5. Hugo S. Victoris. q. 5. in Epistol. ad Galat. Rupert. lib. 1. de gloria filij hominis in Matth. Beda. Matth. 6. Ioan. 2. Luc. 8. Ansel. Matth. 12. Bernard. sermo. 2. in illa verba. Missus est. **Præterea**, omnes ferè patres voluerunt Lucam in recensenda Christi generatione cum Matthæo conuenire, quod hic commemorauerit genitores Iosephi naturales, ille verò legales, eo quod Matthæus duos filios habuerit Iacob & Eli; mortuo verò Eli sine prole, eius vxorem relictam duxit secundum legem frater Iacob, qui ex ea genuit Iosephum sponsum Virginis; & ita Iosephus fuit filius naturalis ipsius Iacob; fuit verò filius legalis ipsius Eli: ita Africanus in epistol. ad Aristidem. Iustin. q. 131. Hieron. Ansel. Beda Matth. 1. Damaſc. lib. 4. si. Orth. cap. 15. Euseb. lib. 1. hist. Eccles. cap. 6. Anib. in Lucam. c. 3. At verò quidam Scholasticorum Lucam cum Matthæo conciliare contendunt, dicentes, Lucam Christi primogenitores per B. Virginem perduxisse vsque ad Christum; Matthæum verò per Iosephum sponsum Virginis.

Tertiò queritur, An sit habenda probabilior opinio, ita ut anteponi debeat ob eam causam, quod hæc sit Theologorum sententia; illa verò Canonici, vel Ciuilis iuris interpretum. **Exempli causa**, Pontificij iuris consulti cõmuni consensu opinantur in creandis & eligendis Episcopis, Canonici iuris peritum Theologo præferri debere tanquam digniorem, & magis idoneum: **Contrà** verò Theologi omnes existimant Theologum Iurisconsulto esse aptiorem & digniorem, & idcirco anteponendum. **Queritur** an Theologorum opinio Canonici aut Ciuilis iuris interpretum sententiæ sit præponenda, quando aliter sentiunt atque illi. **Respondeo**, In re Theologica opinionem Theologorum omnino esse iuris prudētium sententiæ præferendam. **Item** cum agitur de foro conscientie, Theologi Iurisconsultis præferri iure debent, præsertim iuris ciuilis peritis. **Nam** Iurisconsulti potius tractant res, quatenus ad forum

Luc. 3.
Matth. 1.

Sot. 4. d. 30
q. 2. art. 1.
Can. lib. 12
de locis. c.
5. Cani. de
Dõpa. lib.
1. c. 3. Cai.
Ianso. Mat.
1.

Euseb. li. de
hist. eccl. Pe-
trone. c. 27

Matth. 19.

Baron.

iudiciale pertinent: in re tamen iuris Canonici, quales sunt censura, & poenae Ecclesiasticae, aliquando Pontificij iuris interpretu opinio, Theologorum sententiae praepositur. Solent enim illi iuris Canonici esse peritiores quam hi. Item in re legali & ad forum exterius spectanti, frequentius etiam legum interpretes Theologis merito antepouuntur. fere semper tamen in quaestionibus, in quibus disputatur, an hoc an illud sit iuris diuini; an hoc liceat, necne: Theologorum opinio, est Canonici iuris peritorum sententiae antefeda. Illustremus exemplis quod diximus. Docent Pontificij iuris interpretes omnes etiam nunc, decimas praeterim praediales solui oportere iure diuino: Contra vero Theologi sentiunt eas solum Pontificio & Canonico iure deberi. Alex. p. 3. q. 51. m. 3. S. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1. Henric. quodl. 4. q. 28. Silu. Decima. q. 3. & 4. Angel. Decima. nu. 2. Item iuris Canonici consulti communi consensu dicunt primam Tonsuram, & episcopatum esse Ordines à ceteris Ordinibus distinctos, & proinde esse non uem Ecclesiasticos Ordines: Contra vero Theologi communi consensione tradunt septem esse tantum Ordines, à quibus primam Tonsuram, & Episcopatum excludunt. Qua quidem in re magis probabilis videtur Theologorum sententia, quam Pontificij iuris interpretum. Item Canonici iuris doctores passim opinantur teste Couarr. in reg. peccatum. p. 2. §. 11. nu. 3. ius diuinum & etiã naturale Romani Pontificis auctoritate posse relaxari, remitti, mutari, immò & abrogari: at Theologi communi consensu docent oppositum, quamuis in voto & iureiurando veram opinionem illorum esse fateatur. Insuper omnes ferè canonici iuris doctores opinantur votum solo animi, & voluntatis proposito sine vlla promissione perfici: contra Theologi opinantur. Item communis est illorum opinio, ex incestu cum propria consanguinea oriri impedimentum ad matrimonium contrahendum cum quacunque alia foemina. cuius oppositum Theologi sentiunt, illi Canones & iura citant ex c. si duo. 35. q. 6. & ex c. vii. 35. q. 8. ex c. de incestu. 36. q. 3. c. si quis viduam. 32. q. 7. & ita opinantur Nau. in Man. c. 22. nu. 74. & 75. & ita sensisse Panormitanum, Praepositum & alios testatur. Sic etiam Ang. incestus. nu. 5. Theologi verò rationes, & argumenta proponunt quibus oppositam sententiam probare contendunt. Sor. 4. d. 37. q. 1. ar. 2. Anton. p. 3. tit. 1. c. 16. §. 4. Silu. matrim. 7. impedim. vii. In his certè duobus, Canonici iuris consulti opinionio forsitan est verior & magis iuri, & consuetudini conueniens. Animaduertendum itidè est, aliquando Theologos iuris Canonici Doctoribus videri quidem sed reuera tamen non esse cõtrarios. Exempli gratia: Innocentius, c. 1. de Baptismo & eius effectu à ceteris communi consensu receptus, docet Ecclesiam posse, materias & formas sacramentorum mutare: cõtra Theologi censent, eas ab Ecclesia mutari nõ posse, vtpote à Christo Domino institutas; sed certè nulla est in re ipsa dissensio: quoniam Innocentius & ceteri tantummodo docent, materias & formas sacramentorum posse Ecclesiae auctoritate mutari, dummodo idem sensus retineatur, quamuis verba vel addantur, vel detrahantur, vel in alia mutantur: veluti si Ecclesia constituat, vt in forma Absolutionis poe-

nitentiam Sacerdotes dicant, remitto vel condono tibi peccata tua. Sic potest, inquit, Innocentius, Latina Ecclesia in Baptismo conferendo, vt forma Graecorum, videlicet, Baptizo, vel Baptizetur seruus Christi nomine Patris, &c. quia hæc etiam est vera forma Baptismi: nam Graeci ea videntes verum Baptismum administrant: Non tamen potest Ecclesia, inquit, idem Innocentius, nouas formas, vel materias sacramentorum inducere. Hoc idem Theologi admittunt, ac proinde non dissident res, sed verbo duntaxat. Similiter Innocentius, & ceteri tradunt, posse Ecclesiam Ius diuinum mutare: contra Theologi passim docent id Ecclesiam non posse; quoniam Inferior potestas nequit Superioris iussa conuellerè, aut aliqua ex parte mutare. Verum Innocentius, & alij ius diuinum latius accipiunt quã Theologi. nam Ius diuinum appellant quicquid in sacris litteris continetur, ac proinde iuris esse diuini testantur sabbati cultum atque obseruantiam; quod tamen sabbatum in diei Dominici obseruationem mutauit Ecclesia. Simili ratione diuini iuris est: vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum, & tamen potest Ecclesiae auctoritate fieri, vt in quibusdam causis necessarium sit plurium testimonium. Eadem ratione, inquit, iuris diuini est, ne homicida vel digamus ad Ordines promoueatur, quoniam in Epistolis Pauli, ab ordinibus homicidæ, & digami repelluntur: & tamen Ecclesiae auctoritate tales homines possunt ordinibus initiari: At Theologi strictius & pressius ius diuinum accipiunt, videlicet, pro eo quod Christus Dominus instituit; vel ex his quæ ipse fieri iussit, certò, & euidenter colligitur, cuiusmodi sunt Fidei præcepta & Sacramentorum; at hæc mutare Ecclesia nequit, nec enim nouam Fidem condere, vel alia sacramenta instituire potest. Idem præterea Innocentius dicto cap. 1. de Baptismo, & eius effectu, communi consensu à ceteris approbatus ait, non valere Baptismum administratum à Latino ministro sub forma qua Graeci videntur, si credit eam non esse veram formam Baptismi. Adrianus in 4. quaest. 11. de Baptismo ait hunc esse Innocentij errorem. Sotus verò dicit nullam probabilitatem habere huiusmodi Innocentij sententiam. At enim difficile est credere, Innocentium à ceteris communiter receptum in re tam manifesta errasse. Non enim Adrianus, Sotus & alij intellexerunt quod docuit Innocentius, id solum dicens, si Latinus minister veram Baptismi formam pronunciet, qualis est ea qua Graeci vti solent, cum alioqui credat eam non esse veram formam, & quia hoc credit, vult vt ea forma, ne baptizet, eo quod habeat in animo Baptismum non conferre, tunc Baptismum non confert; non quia vera forma vsus non fuerit, sed quia noluerit baptizare; ac proinde Baptismus non valuit intentionis, & voluntatis in ministro defectu, non formæ: est enim necessariam ad verum Sacramentum, vt minister voluntatem habeat faciendi, quod facit Ecclesia, cum Sacramenta administrat.

Quartò quaeritur, An discipulus iure possit sui magistri, & præceptoris sententiam sequi, ita vt eam secutus, probabiliter sentire cõseatur. Respondendo, Possè, hoc enim colligitur ex Abbate,

Innocen-

Dist. 19.

1. Tim. 1.
Tit. 1.

Sot. in 4.
3. q. 1. ar. 1.

Innocentio, & Syluestro. Nam probabile est teste Aristotele, quod omnibus, aut pluribus, aut cuiusque artis perito videtur. & Cicero officium est, inquit, quod ita factum est, vt eius facti probabilis ratio reddi possit. Et idem dicendum est de eo, qui operam nauat legendis auctoribus, vt doctrinam sibi comparet: qui si quam legerit, apud probatum quempiam auctorem sententiam, sequatur, probabiliter opinari merito creditur: & proinde tum hic tum discipulus suum magistrum secutus à temeritatis crimine liber est.

Quintò quæritur, An sit eadem ratio in his omnibus de homine rudi, & imperito, quæ est de perito, & docto viro? Respondent Henricus, & Conradus non esse eandem rationem. Nam si vir sit peritus, & doctus debet opinionum rationes & pondera examinare & excutere, vt prudenter agat: si verò rudis sit & imperitus, eius non est opinionum fundamenta discutere: quare vt prudenter faceret, satis est sibi & docti viri consilium & opinionem sequatur.

Sextò quæritur, Quid sit dicendum, quando vir bonus & doctus contra communem opinionem nullum classis, & probatum auctore habet, nihilominus tamen habet rationem manifestam & firmam; an probabiliter sentire debeat, si contra communem opinionem senserit vrgenti aliqua & firma ratione permotus? Respondet, In foro conscientie non est cur temere & imprudenter agere videatur, siquidem probabilem, ac iustam rationem & causam sequitur. Animaduertendum est, in quæstionibus rerum agendarum aliquando contingere, vt ex ex instituto vel à nullo auctore tractetur, vel ab vno solo. Si de ijs nemo disputauerit; tunc vir doctus eam partem potest eligere, quæ ex rationibus sibi probabilis visa fuerit: Si verò eas vnus tantum tractauerit, etiam tunc temporis doctus & peritus probabilis ratione suffultus potest contra eum auctorem opinari. V. G. Nauar^o docet peccare lethaliter Christianos captiuos in treremibus Turcarum, vel Sarracenorum in remigando contra Christianos metu mortis. quæ sententia licet probabilis sit, vir tamè doctus potest contra eam probabiliter sentire. Nam aliud prorsus est quando huiusmodi Christiani captiui iubentur alios Christianos occidere, aut contra eos pugnare: hæc enim duo sunt per se mala, quia Turcarum & Sarracenorum contra Christianos bellum iniustum est, & proinde etiam metu mortis non potest quis aut Christianos occidere, aut contra eos in huiusmodi bello pugnare. Aliud verò est, quando Christiani captiui, vel remigant vel alia opera seruorum siue captiuorum metu mortis præstare coguntur: hoc enim non est per se malum, cum nihil aliud sit, nisi dominorum iussa perficere in officio, quo anteaungebantur, obeundo; quod officium ex se indifferens est, nimirum remigare: onera, & sarcinas asportare; arma deferre; scalas & machinas ad muros admouere.

Septimò quæritur, An cuiusque liceat in foro conscientie probabilem aliorum sequi sententiam contra propriam opinionem. Titius v. g. probabiliter opinatur in articulo mortis se non posse sacram à peccatis absolutionem conferre ei, qui nullum speciale peccatum exprimendo, signa-

tantum confessionis, poenitentiae, & doloris sui vultu generatim ostendit. Quæritur an Titius contra suam propriam eiusmodi opinionem tuta conscientia possit, iam iam moriturum Cajum à peccatis absolueret, secutus probabilem quorundam sententiam asserentium posse tunc temporis tuta absolutionem à peccatis concedi. Ita enim opinatur Cordub. de indulgen. q. 39. in opin. 3. Sed oppositam sententiam tuetur Sot. 4. d. 18. quæst. 2. ar. 5. Abul. in Math. c. 16. q. 79. Item Titius existimat probabiliter nullam esse peccatorum confessionem informem; ac proinde iterare se debere confessionem antea factam. Quæritur an possit tuta ab huiusmodi confessione informi repetenda desistere, secutus S. Thomæ, & aliorum probabilem sententiam, docentium ratam esse peccatorum confessionem informem, nec esse vi & ratione præcepti repetendam. Ita. n. opinantur discipuli S. Th. vt constat ex Soto. 4. d. 18. q. 3. ar. 2. & 3. ipsum. S. Thom. sequenti. 4. d. 17. q. 3. ar. 4. licet oppositum sentiat Maior. 4. d. 17. q. 3. ar. 9. vna cū alijs multis. Dux sunt opiniones. Prima est Adriani & Cordubensis, dicentium non licere alicui contra propriam opinionem probabili aliorum sententiae in agendo adherere. Ratio eorum est, quia nemini ius est contra conscientiam agere: sed qui contra propriam opinionem, aliorum sententiam sequeretur, ageret proculdubio, inquirunt, contra conscientiam. Secunda opinio est quorundam docentium id cuiusque integrum esse facere. Probant, quia cuiusque fas est, probabile consilium alterius sequi contra proprium: ergo contra propriam sententiam cuiusque licet sequi aliorum opinionem. Deinde cuiusque licitum est communem opinionem eligere, vel saltem tutiorem vel probabiliorem: ergo si Titij propria opinio fuerit minus tuta vel minus probabilis, aut contra communem, absque dubio ius ipsi erit contra suam ipsius opinionem, sententiae aliorum accedere. Item subitò licet Superioris opinionem sequi contra propriam, quando præcepto sui superioris compellitur ad id faciendum, cuius oppositum ipse opinatur. Item si ego probabiliter putem hominem è longinquo à me visum esse Titium, contra verò alij, qui mecum vnà sunt, sentiant non esse Titium, possum prudenter contra meam opinionem, aliorum sententiae assentiri, vel quia plures sunt, vel quia puto eos certius ac perpicacius remota cernere; ergo possum etiam in alijs prudenter contra meam sententiam, aliorum opinionem amplecti. Hæc opinio est probabilior & verior. Et certè prima nihil cum hac sententia pugnat. Nam Adrianus & Cordub. solū docuisse videntur, nemini licere contra propriam sententiam aliorum opinioni adherere, dum iudicat id sibi minimè licere facere. At inquit, Nemini ius est contra propriam conscientiam agere. Fateor id esse verum, quando conscientia est absque vlla dubitatione: vt quando est de re euidētij, aut certa ex fidei diuinæ infuse luminis: aut cum iudicat fas sibi non esse aliorum opinionem sequi contra propriam sententiam. Obijcies, secundo, Duo assensus contrarij de eadem re simul in eodem esse non possunt, ergo Titius non potest contra propriam opinionem in aliorum sententiam venire: nam vel propriam deponit, & tunc contra pro-

Adrianus
quodlib. 2.
puncto. 3.
Cordub. 3.
sua. qua-
stionum.
lib. 9. q. 49.

priam non agit; aut non deponit, & tunc duos assensus contrarios habebit. Propter hoc argumētum, quidam aiunt oportere nos propriam opinionem exuere, si aliorum sententiā sequamur. Sed profectō opus non est, vt propriam nos opinionem deseramus, nec inde cōtinuō fit, vt simul de eodem sint duo assensus oppositi, quia Titius propriam opinionē habet ex rationibus & principijs à re ipsa sumptis, ex quibus iudicat hoc sibi non licere facere; at verō ex principijs communibus, vel extrinsecus ductis, videlicet ex aliorū probabili consilio, vel sententiā (quam sequi cuique licet) existimat hoc se posse tuto conscientia facere, & hoc esse sibi faciendum.

Octauo quæritur, An aliquando in foro conscientie liceat alicui contra suam certam, & euidētem scientiam aliorum probabilem opinionem sequi. Ratio dubitandi est propter iudicem: cui aliquando constat certō, & euidenter Titium esse innocentem; cum tamen ex testibus in forum & iudiciū productis Titius sit reus criminis conuictus. Quæritur an Iudex tunc tēporis tuto possit probabilem. S. Thomæ. 2. 2. quæst. 67. artic. 2. & aliorum sententiā secutus, Titium condemnare; & ponamus criminalem esse causam, in qua agatur de Titij fama, honore vel vita. Tres sunt opiniones. Prima negat posse tuto Iudicem cōdemnationis sententiā ferre contra Titium, aut absoluerē contra acta publica; sed debere causam ad Iudicem superiorem deferre, coram quo ipse testificetur Titij innocentiam, vel debere publicum Iudicis officium deponere, quo deposito Titij innocentiam suo testimonio confirmet & comprobet; aut debere prorogare sententiā. Ita opinantur Panormit. in cap. Pastoralis. §. quia verō. num. 7. De offic. Iudic. delegat. Adrian. quodl. 2. punct. 3. ad 5. Cæterum quæstio non plenē diluitur, quia controuersia non est de Iudice, qui commodē potest se magistratu abdicare, aut Titium ad superiorem iudicem mittere, apud quem eius innocentiam testificari queat, aut causam differre: sed tota quæstionis lis in eo versatur, An tuta conscientia, Titius innocēs cōdemnari queat cū Iudex est supremus Princeps, & absque magna offensione populi Titius conuictus maleficii absolui nō potest: vel quando inferior est Iudex, qui neque Titium ad Superiorem mittere, nec officio cedere, nec causam differre potest; quia populus instat & vrget, vti Titius condemnatur: quem si absoluat Iudex, non paruum populi offensionem creabit. Secunda opinio quam habent Calderi. in cap. Pastoralis. §. quia verō. de offic. iudic. dele. Ange. & Imo. in l. à Dico Pio. ff. de sent. & ve iudi. Ange. Indicare. num. 7. Rosel. Iudex. 1. quæst. 18. docet absolutē, Iudicij nefas esse Titium condemnare, fas tamen esse absoluerē contra publica acta, si neque causam prorogare, nec ad superiorem deferre potest, nec se publico munere abdicare: quia nemini licet contra suam certam & euidentem scientiam agere. Deinde quia ius gentium iuri naturali derogare non potest; sed iuris gentium est, vt iudicia secundum acta publica fiant: Iuris verō naturalis est, vt innocētē à morte liberemus. Tertia opinio ait, integrum esse Iudici Titium damnare. Sic S. Tho. 2. 2. q. 67. art. 2. & q. 64. art. 6. ad 3. Alex. part. 2. quæst. 40. mem. 6. art. 2. Caiet. 2. 2. q. 67. artic. 2.

Couarr. Syluest. verb. Iudex. 2. quæst. 5. vbi citat Innoc. Ioan. Andr. Card. Bart. Glossa. & Archidiacon. Sic etiam Richar. quodl. 3. quæst. 25. Maior. 4. d. 33. quæstio. 30. quæ est. 4. de Iustitia. Anton. par. 3. tit. 9. cap. 2. §. 6. qui omnes sentiunt nunquam iudici fas esse cōtra suam conscientiam agere, sed fas esse agere in iudicio cōtra id, quod ipse priuatim extra iudicium certō nouit: & hæc sententiā est verior: quia commune bonū priuato præferri debet: ergo ne populus in offensionem incurrat, Iudici licet innocentem Titium condemnare criminis in iudicio conuictum.

Ad obiecta verō Respondeo, Ad Primum quidem, in eo casu Iudici licere probabilem opinionem contra suam certam scientiam amplecti, quia contra Iudicis scientia est priuata tantum non publica, quæ ex publicis in iudicio actis ortum ducit: & Titius ex allegatis & probatis in iudicio est cōuictus, quam publicam scientiam iudex sequi debet ad cōmunem pacem & salutem seruandam, quæ priuato cōmodo naturali iure præponitur. Ad secundum: Sicut iure gentium bella, captiuitates & seruitutes sunt introducta, nihilominus tamen iure belli pueri, & alij in fontes captiui abducti in seruitutem rediguntur, immo etiam necantur ob cōmunem Reipublicæ salutem, cum aliter tranquillitas pax & salus communis conseruari nequeat: Sic etiam iure gentiū inductum est, vt in iudicijs, ex ijs, quæ allegantur & probantur sententiā pronuncietur: & hoc iure introducto bonum commune postulat: vt innocens condemnatur interdum. Nec mirum est: nam etiam vsucapiones & præscriptiones iure gentium sunt constitutæ: vnde efficitur, vt quis absque vlla culpa & peccato rem suam amittat, nimirum ad commune bonum tuendum; vt sic innumeræ lites dirimantur ac finiantur, & vt pax & tranquillitas Reipublicæ vbique seruetur.

Nono quæritur, An subdito liceat contra propriam opinionem sententiā, & præcepto Superioris accedere. Adrianus putat non licere, quia nefas est agere contra conscientiam. Sed verius est quod tradit Cordubensis, id licere facere: quia vt ex dictis perspicitur, cuique integrum est, contra propriam opinionem in aliorum probabilem sententiā ire: Et animaduertendum est, vt subditus Superiori iubenti obedire & parere debeat, opus esse, vt iudicet Superioris sententiā esse probabilem: sicut etiam necesse est, vt existimet sibi ius esse iuxta Superioris sententiā agere; nam alioqui contra conscientiam delinquet: & hoc est reuera, quod Adrianus docere contendit.

Decimo quæritur, An sacerdos qui poenitentium confessiones audit, iure possit contra propriam sententiā probabili poenitentis opinionem adherere. Ponamus duas esse inter auctores opiniones probabiles, & poenitēs vnam sequatur, presbyter verō eius confessionem excipiens oppositam teneat; Quæritur an tuta conscientia possit contra propriam, sequi & amplecti poenitentis opinionem. Adrianus. in 4. q. 5. de confess. dnb. 7. §. De secundo: docet tria. Primum est: si poenitentis opinio est cum alterius damno, Presbyter cum tali opinione debet auertere, si speret sua monitione se aliquid profuturū. Alterum est: si talem

Loco citato.

Adr. quod lib. 2. ar. 3. Cord. lib. 3. suarum quæstionum q. 9.

Anto. 3 p.
tit. 22. c. 20
Syluef.
tit. 3. q. 17.
Conrad. 9.
de con-
tra. tit. 7.

Molina in
tra. de co-
f. tit. 1.
de con-
tra. tit. 7.
de con-
tra. tit. 7.

spem non habeat, potest tunc presbyter contra propriam opinionem in poenitentiam sententiam venire, & cum a peccatis absolueret. Tertium est: si poenitentis opinio non sit cum damno alterius quippe cum non agatur de re alteri restituenda: tunc iure potest presbyter eius opinionem contra propriam amplecti. Antoninus vero, Syluester & Conradus aliter respondent, distinguentes; Aut presbyter, qui confessiones poenitentium audit, est ordinarius, qualis est Parochus, qui suorum confessiones excipere ratione sui muneris, & officii debet: aut solum alterius mandato & commissione confessiones audit, quales sunt ceteri presbyteri legitime approbati. Si sit ordinarius, contra propriam opinionem sententiam poenitentis probabiliter accedere potest, ac debet. Si vero sola commissione alterius confessionis poenitentiam audit, nullo iure compellitur poenitentium opinionem contra propriam habere. Tertia opinio est aliorum distinguendum sic. Aut presbyter suo officio functus, & commissione alterius audit confessiones: & rursus opinio poenitentis aut est cum damno alterius, nimirum de re alteri restituenda; aut est absque vilo alterius detrimento. Si presbyter, inquit, ratione sui muneris & officij confessiones audit, potest & debet contra propriam opinionem poenitentis probabiliter sententiam adherere, siue ea sit cum damno alterius; siue non. Si vero mandato & commissione alterius tantum audiat, & opinio poenitentis sit cum damno alterius, non potest eius sententiam sequi: si autem sit absque damno, potest & debet sententiam poenitentis accedere. Quarta opinio est *Sot. in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. ad 5. Navar. in Manu. c. 26. nu. 4. & in c. si quis autem. De poenit. d. 7. nu. 68. Ang. conf. tit. 4. nu. 2. in vniuersum assentientium integrum esse presbytero contra propriam, poenitentis sententiam tenere. Et hæc est verior opinio; quia cum poenitentis sententia sit probabilis, imprudenter aut temere presbyter non agit, si eam contra propriam sequatur. Ex quo efficitur, ut tunc temporis presbyter debeat poenitentem absolueret, cum eius confessionem audiuerit: nam eo ipso poenitens iure absolutionem petit. Immo etiam Parochus compellitur ad poenitentis confessionem audiendam, tamen si nouerit poenitentem aliam opinionem probabilem habere, atque ipse habet; quoniam Parochus ratione sui muneris & officij cogitur eorum, quorum curam habet, confessiones audire; quando id iusta causa petunt: iusta autem causa est, cum peccator respiciens diuinam gratiam sibi conciliare desiderat, & ob id studet Sacerdoti sua crimina confiteri. Ea verè distinctio de presbytero, vel officio & auctoritate sua, vel commissione confessiones excipienti, nihil impedit: quia is, qui mandato & commissione alterius audit, potest quidem poenitentis confessionem non audire: in quo à Parocho plurimum differt; si tamen audierit, iure non potest absolutionem poenitentis denegare. Ea item distinctio de poenitentis opinione, quando est cum alterius damno, vel absque eo, nihil etiam obstat: quia is, qui confessiones poenitentium audit, eorum saluti prospicere debet: & sicut poenitens probabilem opinionem secutus potest tunc conscientiam rem alienam sibi retinere, nec ad re-*

situendum vlla lege compellitur: sic et confessionis auditor presbyter iure non cogitur poenitentem precipere, ut re alteri restituat, quam ipse bona fide possidet, quia melior est conditio possidentis.

Vndecimò queritur, An in morbis curandis, in quibus est graue mortis periculum, Medicus tutiorem, vel communiorem, vel probabilior em opinionem sequi debeat, ubi sunt duæ opiniones aduersæ, sed probabiles. An aduertendum est, posse hoc duobus modis contingere. Primò quado sunt inter Theologos opiniones, quarum vna affirmat posse Medicum ægroto hanc vel illam medicinam porrigere: & altera negat. Deinde quado inter Medicos sunt duæ opiniones quarum vna asseruat hoc remedium esse ægroto salutare; altera contra, illud docet esse lethale. Queritur modò an Medicus contra propriam opinionem tuta conscientia possit aliorum probabilem sententiam secutus, medicinam grauius ægroto præbere, cum tamen ipse existimet eam esse lethiferam. Respondeo, Manifestum esse iure non posse Medicum remedium ægroto adhibere, quado dubitat an sit ei profuturum, an nociturum: quia in dubijs tutior & certior pars est eligenda. Quares, Quid agendum, si de remedio dubitetur, an sit salutare; & aliunde certò constet ægroto moriturum, si nullum ei adhibeatur remedium. Respondeo, Si tunc temporis ægroto moriatur, in Medicum culpa conijci iure non potest, quia non ipse sed morbus ægroto vitam eripit: nam interdum ægroto non vitio & culpa Medici, sed vi morbi pereunt. At verò si medicus medicinam præberet, de qua dubitat ipse, sit necne ei salutaris, exponeret periculo vitam ægroto. Deinde perspicuum etiam est, quando sunt opiniones probabiles sibi contrariæ, estque aliud remedium certum: tunc nefas esse Medico certo remedio posthabito ægroto secutus probabiles opiniones mederi. Est enim regula iuris: certum est tenendum & dimittendum in certum. Insuper etiam est pro certo habendum: Medicum peccare, si remedijs nihil probabilitatis habentibus utatur solum, ut experiatur, an ea sint salutaria, an noxia: huiusmodi enim experimenta solent esse cum graui ægroto periculo coniuncta. Tota igitur controuersia in eo est, quando sunt contrariæ opiniones, an liceat Medico contra propriam opinionem, ex probabili aliorum sententia medicinam ægroto porrigere. Ad quam respondeo, si aliorum opinio sit communis, vel tutior, vel probabilior, ius esse Medico id facere; quia tunc imprudenter non agit, nec vlla iniuria damnouè ægroto afficit. Item si aliorum opinio sit probabilis quidem, licet nec tutior, nec probabilior, nec communis, etiam Medico integrum est eam opinionem in curando sequi: quia quod ex probabili ratione & causa sit, imprudentia & temeritate vacat; & proinde Medicus nullum in ea re peccatum admittit.

Duodecimò queritur, An aduocatus in alicuius patrocinio suscipiendo possit litem & causam defendere contra propriam opinionem, aliorum probabilem sententiam secutus. Hæc questio sicut præcedens etiam in duobus potest locum habere. Primò quando inter Theologos sunt duæ opiniones & vna affirmat, posse iure aduocatum

De hac
questione.
Sylue. Me-
dicus q. 4.
& Angel.
Medicus.
nu. 26. In-
noc. in cap.
tuam, De
Homicid.

hanc

Cap. XVIII.

De conscientia dubia.

PRIMO queritur, Quid sit conscientia dubia: Respondeo esse eam, quæ in quaestione, de qua agitur, neutri parti assentitur. Verbi gratia, vocatur in quaestione an liceat Titio ius, quod Caius habet ad centum nummos aureos exigendos à Seio, minoris emere, quando neutri huius quaestioni parti per assensum adhaeremus, dubij de quaestione sumus.

Secundo queritur, Quot modis possit accedere conscientia dubia. Respondeo, Tot modis posse quot sunt genera quaestionum. Porro duo sunt quaestionum genera: aut enim quaestio est rerum agendarum, aut speculandarum: illa actionis: hæc speculationis quaestio dicitur. Illa est gratia operandi; hæc gratia sciendi. Sit exemplum. **Quaestio** est de re agenda, an pridie Pentecostes sit ieiunium seruandum. **Quaestio** verò est de re speculanda, An Mundus potuerit ab omni æternitate potestate Diuina produci. Rursus sicut quaestio potest esse iuris vel facti, sic etiam dubitare possumus aut de iure, aut de facto. De iure dubitamus, cum ambigimus, an nobis liceat in die festo iter facere; an testamentum minus solenne sit ratum & firmum: De facto verò hæsitamus: cum ambigimus, an quis votum fecerit: an iurauerit: an occiderit: an vim intulerit. Item sicut quaestio duplex potest esse: aut de re generatim accepta, aut speciatim; sic etiam dubitari potest, aut de re generaliter sumpta, vt si in vniuersum dubitemus, an leges quæ dicuntur pœnales, vim habeant aligandi conscientias, ita vt earum violatores se se peccato obstringant: speciatim verò ambigimus, cum dubitamus: an hæc vel illa lex pœnalis nos teneat. Et animaduertendum est, aliquas esse quaestiones & dubitationes quæ tametsi ad speculationem pertinere videantur, potius tamè ad actionem spectant, vt cum queritur aut dubitatur an hoc sit malum an bonum; sit peccatum necne: hæc enim potius operandi gratia quam sciendi queruntur. Nam idem est querere an hoc sit peccatum, quod est, an hoc sit fugiendum, sit cauendum.

Tertio queritur, An nobis liceat agere contra dubiam conscientiam? Respondeo ex communi omnium sententia non licere; vt docent Adrianus, Syluester, Cordubensis, Nauarrus, Angelus & alij. Id probatur in primis, quia Apostolus ad Romanos cap. 14. ait: Quod non est ex fide, peccatum est: sed qui dubitat, neutri quaestioni parti assentitur: ergo ex fide non operatur. Deinde quia dubius animus si quippiam agat, sese peccati periculo committit. Accedit quòd contra amicitia legem agit quis, si id faciat, de quo dubitat, an sit amico gratum, an contra: ergo contra legem charitatis in Deum facit is, qui cum dubium animi habeat nihilominus operatur. **Postremo** quia ad sui bonitatem, rectam cognitionem rei agenda requirit & postulat.

Quarto queritur, An quando dubius est animus, tutior pars sit eligenda. Respondeo esse Regulam iuris in c. Significasti. 2. & in c. Ad audiendam. & in cap. Petitio. De Homicidio c. Iuuenis,

hanc vel illam causam & litem tueri: altera verò negat. Secundo quando inter ipsos Iuriconsultos sunt duæ opiniones, vna affirmat in hac causa & lite tuenda ius esse: altera verò diffinitur. Queritur ergo an in his turo possit aduocatus causam defendere contra propriam opinionem, aliorum probabili sententiæ adhaerens. **Hac in re** conuenit inter omnes nõ posse causam suscipere & agere, quado certum in lite est aduersarij ius: quia bellum nequit esse ex vtraq; parte iustum. Deinde certum est contra Sotum, Aduocatum posse tuta conscientia causam tueri quando dubium est ius aduersarij. Ita docent Syluester,

Sot. li. 5. de inst. q. 8. art. 3.

Aduocatus. q. 10. Antonin. part. 2. tit. 1. cap. 3. §. 19. Arm. Aduocatus. num. 10. Nauarr. in Manual. cap. 25. num. 28. Et id probatur, quia Aduocatus nullam sententiam fert, sed tantum rationes, testimonia & iura pro cliente contra aduersarium coram Iudice proponit; & Iudicis est, ijs qui litigant auditis, sententiam pronunciare. Ergo Aduocatus dummodo falsa scienter testimonia vel iura non citet, dubiam litem tueri iure potest. **Caput igitur huius quaestioni** est, quando de æquitate & iure causæ ac litis sunt opiniones contrariæ. In quo Sotus sicut etiam in præcedenti distinguit: aut causa est, inquit, criminalis, qualis est ea, in qua agitur de vita, vel honore, vel fama vel libertate, vel possessione officij ac muneris, vel beneficii Ecclesiastici: aut est ciuilis & parui momenti. Si causa criminalis sit, debet tutiorem, vel probabiliorem partem tueri & defendere. Si verò ciuilis & leuis sit causa, ad id nulla lege & iure compellitur. **Cæterum** ex ijs, quæ antè iam dixi, constat posse turo Aduocatum etiam in criminalibus causam contra propriam opinionem suscipere & protegere, dummodo probabilem aliorum sententiam sequatur. Nam vt sæpe dixi: prudenter agit is, qui quidpiam gerit verisimili & probabili causa & ratione permotus. **In dubijs** inquit, tutior pars est tenenda. Respondeo, quado sunt opiniones probabiles, qui vnã in agendo sequitur, dubius non est: quia non dubitat sibi ius esse probabili aliorum adhaerere sententiæ. Immo vt prædixi liceret Aduocato, tametsi causa esset dubia, patrocinium suscipere: ex Syluestro, Antonino, Armilla, Nauarro locis præcitatatis. Item dices: Melior est conditio possidentis: ergo si aduersarius est in possessione rei, nequit Aduocatus contra eum causam suo patrocinio tueri. Respondeo, Aduocatum dum alicuius patrocinium suscipit sententiam non ferre; ac proinde aduersario de rei possessione nihil detrahare; sed tantum iura & testimonia proferre & citare. Iudex enim est qui litigantem à rei possessione sua sententia deiecit. **Pari modo** respondeo ad id, quod obijcitur, Neminem in dubijs esse condemnandum; id locum habere, tum in Iudice, cuius est rem huic parti vel illi per sententiam addicere: tum etiam in nobis, quando dubitamus, ita vt neutri quaestioni parti assentiamur: quod locum non habet quando probabili ter hoc vel illud sentimus; vel quando solùm ambigimus de iure causæ & litis; non autem dubitamus sit necne quis patrocinio defendendus.

Ad quæst. 2. a. 2. Syl. Dubium. q. 2. Cord. lib. 3. q. 2. Ange. Dubium. n. 1. Med. 1. 2. q. 19. ar. 6. Anb. 4. Nauarr. de peccat. d. 7. c. si quis auertem.

De spon-